

Otázka, kterou se v mé disertaci zabývám spočívá v tom, jestli kvalita vzdělávání v rozvojové zemi může být zvýšena pomocí použití motivačních nástrojů navázaných na výsledky žáků ve školách. Toto obšírné téma bylo a je v hledáčku zájmu velkého množství studií v oblasti ekonomie, psychologie i sociologie založených na datech z rozvinutých zemí; rozvojovým krajinám byla věnována relativně menší pozornost. V disertaci přináším výsledky obsáhlého experimentu založeného na náhodné alokaci studentů základních a středních škol v Jižní Ugandě do skupin s nebo bez použití motivačních nástrojů (takzvaný „randomized control trial“). Celkem se studie zúčastnilo více než 5 tisíc studentů ve věku mezi 11 až 25 lety, kteří byli opakovaně testováni a tázáni v letech 2011 až 2013. Dataset obsahuje údaje ohledně studijních výsledků z matematiky a angličtiny, zahrnuto je i subjektivní hodnocení vlastní spokojenosti měřeno pomocí vlastního vnímání radosti a stresu.

V předmluvě disertace nabízím informace týkající se ugandského vzdělávacího systému a detailní popis designu experimentu s cílem ulehčit čitateli porozumění kontextu experimentu a jednotlivých rozhodnutí v jednotlivých krocích. V první kapitole nazvané „Temné stránky motivačních nástrojů ve školách“ se zabývám efekty poskytování zpětné vazby, finančních a nefinančních odměn na studijní výsledky a spokojenost studentů. Hlavním přínosem této studie je explicitní srovnání efektů incentív na studijní výsledky a na spokojenost měřenou pomocí radosti a stresu. Celkem jsem zavedla dvě motivační schémata založená na zpětné vazbě (v rámci skupinek ve třídě nebo mezi třídami) a dvě založená na rozdávání odměn vítězům (finanční nebo reputační odměny). Výsledky ukazují, že odměny sice motivují studenty zlepšit jejich studijní výsledky, tot jde ale na úkor zvýšení stresu a snížení radosti, zatímco zpětná vazba má slabší vliv na zlepšení studijních výsledků, ale

neovlivňuje spokojenost studentů. Zároveň výsledky poukazují na to, že studenti vykazující vyšší úroveň stresu vynakládají menší úsilí, vykazují horší výsledky a jsou častěji nepřítomní ve srovnání se studenty s minimální úrovní stresu. Výsledky zároveň pomáhají rozlišit odezvy na motivační faktory podle pohlaví: zatímco kluci reagují pozitivně na odměny, holky reagují na zpětnou vazbu. Holky reagují na odměny pouze v případě, že dostávaly zpětnou vazbu.

V druhé kapitole nazvané „Poskytování informací a přehnaná sebedůvěra“ zkoumám jestli a jakým způsobem studenti kalibrují sebehodnocení vlastních studijních výsledků v návaznosti na poskytnutí zpětné vazby. Výsledky této studie zároveň přispívají k diskusi ohledně existence takzvaného „unskilled-but-unaware“ fenoménu.

Zatímco předešlé studie poukazují na propojenost studijních výsledků a sebedůvěry studentů (Camerer a Lovallo, 1999), někteří jedinci systematicky nadhodnocují vlastní schopnosti (např. Ehrlinger a spol., 2008). Podávání zpětné vazby subjektům ohledně jejich studijních výsledků se ukázalo jako účinné ve snaze snížit přehnaná očekávání (např. Ryvkin a spol., 2012). Nicméně sebedůvěra studentů zůstává nadhodnocená (např. Lipko a spol., 2009). Možným vysvětlením je právě to, že subjektům chybí detailní informace ohledně výsledků ostatních subjektů.

Studenti tohoto experimentu, kteří navštěvovali základní a střední školy v jižní části Ugandy (na rozdíl od v literatuře převažujícího vzorku studentů vysokých škol z rozvinutých zemí), byli testováni a odměňováni ve skupinkách opakovaně po dobu jednoho školního roku. Studenti v motivačním schématu se zpětnou vazbou získávali informace ohledně vlastních studijních výsledků a výsledků členů jejich skupiny.

Výsledky poukazují na to, že studenti v kontrolní skupině (kteří nedostali v průběhu školního roku žádnou zpětnou vazbu) postupně zvyšovali svojí sebedůvěru s každým kolem testování, zatímco studenti, kteří dostávali opakovaně zpětnou vazbu snížili svá přehnaná očekávání ohledně vlastních výsledků. Studenti reagovali hned na podání první zpětné vazby tím, že snížili přehnaná očekávání. Nicméně zůstali přehnaně sebejistí. Studenti postupně zlepšovali přesnost hodnocení vlastních výsledků, nicméně hlavní zlepšení se dostavilo po obdržení první a druhé zpětné vazby. Dívky zlepšily sebehodnocení lépe než kluci.

V souladu s „unskilled-and-unaware” fenoménem, studenti ze spodního kvartilu statistické distribuce studijních výsledků vykazovali signifikantně vyšší sebedůvěru ve srovnání se studenty z horního kvartilu. Studenti z horního kvartilu nadhodnotili vlastní výsledky sice také ale v signifikantně nižší míře. Výsledky zároveň poukazují na to, že „unskilled-and-unaware” fenomén je spíš behaviorální zákonitost než statistický artefakt.